
Sprawozdanie z działalności T. M. H. za rok 1917

Przegląd Historyczny 21, 444-447

1917-1918

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Protokół Komisji Rewizyjnej.

Komisja Rewizyjna po sprawdzeniu ksiąg rachunkowych Towarzystwa Miłośników Historii i porównaniu ich z odnośnymi dokumentami, znalazła wszystkie pozycje należycie usprawiedliwione i zestawienie rachunków za rok 1916 niniejszym potwierdza.

J. Glass

W. Marczewski

K. Stefański

Warszawa, 20 Lutego 1917 r.

Sprawozdanie z działalności T. M. H. za rok 1917.

Jakkolwiek przedłużająca się wojna tamuje wszelkie poczynania kulturalne, jednakowoż Towarzystwo M. H. starało się mimo wielu trudności w r. 1917 biegu prac swych nie zwięzać, aby ze swej strony w odradzającej się Ojczyźnie zająć przynależne sobie miejsce strażniczki skarbów duchowych naszej dziejowej przeszłości.

Towarzystwo zgodnie ze swym programem rozwijało działalność w zakresie ściśle naukowym i naukowo-popularyzatorskim.

I. W zakresie naukowym.

1. Komisja metodologiczna odbyła dwa zebrania dyskusyjne. Na pierwszym posiedzeniu w dn. 25-ym stycznia docent Uniw. Jag. dr. Oskar Halecki wygłosił referat p. t. „Polska Jagiellońska wobec Litwy i Rusi. Problem i metoda badania“. W pierwszej części referatu autor zajął się zagadnieniem w jaki sposób z Polski piastowskiej powstała wspólna Rzplita. W drugiej części omówił najważniejsze postulaty metodologiczne w zakresie badań nad dziejami Litwy i Rusi. Na drugim zebraniu w dn. 22-im listopada dr. Stan. Poniatowski wygłosił referat p. t. „O metodzie historycznej w etnologii i znaczeniu jej wyników dla historii“. We wstępie autor zajął się kwestią stosunku etnologii do historii, a następnie omówił kolejno: 1) metodę przyrodniczą dotychczas stosowaną w etnologii, 2) podstawy nowej metody historycznej i 3) niektóre wyniki osiągnięte przy pomocy tej nowej metody.

2. Biblioteczki T. M. H. poświęconej monografiom z zakresu dziejów m. Warszawy ukazał się w r. sprawozdawczym z powodu trudności natury technicznej tylko jeden 16-y z kolei numer, mianowicie praca ś. p. d-ra Ignacego Tadeusza Baranowskiego p. t. „Pomnik na placu Zielonym w Warszawie“.

3. Organu Towarzystwa dwumiesięcznika „Przegląd Historyczny“ w roku sprawozdawczym nie wydawano. Trudności niezależne od Towarzystwa sprawiły, że wydawnictwo to chwilowej uledz musiało przerwie. Jest jednakże pewność, że w r. bieżącym ponownie podjętem zostanie.

Towarzystwo w r. sprawozdawczym podjęło myśl zorganizowania w Warszawie w związku z rocznicą Kościuszkowską Zjazdu ogólnego histo-

ryków polskich. W tym celu porozumiewało się listownie i bezpośrednio z Towarzystwami pokrewnymi w Warszawie, Krakowie, Lwowie i Poznaniu. Przeważała jednak opinia, aby, ze względu na trudności spowodowane czasem wojennym, zjazdu w r. sprawozdawczym nie urządzać, lecz odłożyć go do chwili odpowiedniejszej. Prac przy gotowawczych jednak nie zaniechano.

II. W zakresie naukowo-popularyzatorskim. Towarzystwo kontynuowało rozpoczęty jeszcze w r. 1916 cykl odczytów dla szerszych warstw publiczności p. t. „Z dziejów wojskowości polskiej“.

W dalszym ciągu tego cyklu odczyty wygłosili: 1) Dr. Tadeusz Kupczyński: „Żołnierz Insurekcyi Kościuszkowskiej“. 2) D-r Wincenty Łopaciński: „Legiony i armia ks. Warszawskiego“. 3) Profesor D-r Waclaw Tokarz: „Królestwo Kongresowe i wojsko polskie 1830 — 1831 r.“ 4) P. Józef Dąbrowski (J. Grabiec): „Żołnierz polski 1863 — 1864 r.“ 5) Prof. Tadeusz Korzon: „Przyczynek do dziejów wojskowości w Polsce w epoce króla Kazimierza Wielkiego“.

Na zebraniach miesięcznych dla ogółu członków T. M. H. i wprowadzonych gości wygłoszono następujące odczyty: 1) P. W. Kwietniewski: „Antoni Magier i jego testament“. 2) Prezes Aleksander Kraushar: „125 lat kulturalnego rozwoju Polski“. 3) D-r Waclaw Borowy: „Posągi w Łazienkach, a „Noc Listopadowa“ Wyspiańskiego.“ 4) Prezes Aleksander Kraushar: „Posąg Szekspira w teatrze na wyspie w Łazienkach“. 5) P. Wincenty Kosiakiewicz: „Materiały do dziejów powstania 1863 — 1864“.

Ku uczczeniu przypadającej w roku sprawozdawczym setnej rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki, Zarząd T. M. H. urządził specjalne uroczyste zebranie członków, na którem po dłuższem przemówieniu prof. Tadeusza Korzona, prof. Marceli Handelsman wygłosił odczyt p. t. „Powstanie Kościuszkowskie a Francya“.

Pod koniec roku Zarząd T. M. H. przystąpił do prac przygotowawczych nad zorganizowaniem wystawy pamiątek powstania 1863 — 1864., która w lutym 1918 r. została otwarta. Sekcja Numizmatyczna, odbywała stale swe posiedzenia i wybiła medal ku uczczeniu setnej rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki.

Sekcja historii książnic i wiedzy bibliotecznej została zwinęta, przekształcając się w odrębny samodzielny „Związek bibliotekarzy polskich“.

Biblioteka Towarzystwa pomnożyła się o kilkanaście pochodzących z darów dzieł. Nadto Towarzystwo nawiązało stosunki z Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu, celem wzajemnej wymiany wydawnictw.

Zbiory Tow. powiększyły się o kilka kopii widoków St. Warszawy, Vogla i innych artystów.

W roku sprawozdawczym i w początkach r. b. Towarzystwo poniosło dwa ciężkie ciosy.

Dnia 26 listopada 1917 r. zmarł jeden z głównych założycieli i długoletni sekretarz Zarządu T. M. H., docent Uniw. Jag., Dyrektor Bibl. ord. hr. Krasieńskich, czł. T. Nauk., ś. p. dr. Ignacy Tadeusz Baranowski. Wysokiej miary uczony, badacz dziejów gospodarczych Polski, człowiek niepospolitych zalet umysłu i serca, ś. p. Baranowski był w pełnem tego słowa znaczeniu przez długie lata duszą T. M. H. Stał u jego kolebki, był jednym z głównych jego założycieli, gdy w t. zw. okresie wolnościowym lat 1905 — 1906 Towarzystwa kulturalne, korzystając z chwilowego zwolnienia kursu rusyfikacyjnego, w kraju naszym powstawać zaczęły. Przez szereg lat, jako sekretarz, był ś. p. Ba-

ranowski właściwym kierownikiem całej wewnętrznej działalności Tow., do rozwoju tej umiłowanej przez siebie instytucji wydatnie się przyczyniał, nie szczędząc czasu i trudu. Pracował nad ułożeniem Ustawy Towarzystwa i jej zatwierdzeniem, czynny i wybitny brał udział w momentach tak dla dziejów naszej Instytucji doniosłych, jak uzyskanie na jej siedzibę tych starożytnych murów i ich przebudowa. Ich urządzenie wewnętrzne Jego w znacznej mierze jest dziełem. Jego staraniem ściany tych sal ozdobione zostały szeregiem świetnych kopii słynnego cyklu widoków starej Warszawy Vogla, oraz starymi szytami dawny wygląd naszej stolicy przedstawiającymi, on niestrudzenie zabiegał nad kompletowaniem biblioteki, złożonej przede wszystkim z dzieł dotyczących dziejów Warszawy, on był jednym z organizatorów podjęcia pracy nad ułożeniem bibliografii historii naszej stolicy, on był inicjatorem podjęcia wydawnictwa „Biblioteki T. M. H. poświęconej dziejom i kulturze Warszawy“, która doszła już do okazałej liczby 17 numerów, a w której i Jego kilka prac zostało opublikowanych.

On był inicjatorem i głównym gospodarzem kilku wystaw historycznych, które w murach tej kamienicy najszerszym warstwom wybitne momenty naszej przeszłości plastycznie przedstawiały, jak wystawa pamiątek powstania 1830 — 1831, i wystawa pamiątek po Ratuszu staromiejskim; on dawał inicjatywę do zorganizowania cyklu odczytów historycznych, jak np. cykl „Z dziejów wojskowości polskiej“, lub odczyty miesięczne dla członków Towarzystwa, sam w nich czynny biorąc udział.

Dzięki Jego staraniom Towarzystwo rozwinęło się w sekcje: numizmatyczną, bibliotekoznawczą i metodologiczną. W początkach roku 1917 powołany do zaszczytnej pracy profesorskiej w prastarej wszechnicy Jagiellońskiej, zmuszony na dłuższy przeciąg czasu co rok opuszczać Warszawę, złożył ś. p. Baranowski urząd sekretarza Towarzystwa, nie zrywając jednak z niem węzłów, pozostawiając sobie kierowanie umiłowanym swem dziełem „Biblioteką monografii poświęconych dziejom Warszawy“.

Tu na tem miejscu Zarząd T. M. H. daje świadectwo niezapomnianym zasługom ś. p. Baranowskiego i wyraża swój głęboki żal, że przedwcześnie i niespodziewanie ubył z szeregów naszych tak dzielny pracownik, któremu tak wiele instytucja nasza zawdzięcza.

Dla uczczenia pamięci ś. p. Baranowskiego T. M. H. w sali swej w dn. 13. I. 18 r. urządziło uroczyste posiedzenie żałobne swych członków, na którym po obszernem zagajeniu prezesa mec. Aleksandra Kraushara, omawiającem działalność ś. p. Zmarłego w T. M. H., dr. Stefan Ehrenkreutz dał obraz ś. p. Zmarłego, jako uczonego i człowieka, prof. Kazimierz Tymieniecki przedstawił znaczenie Jego prac naukowych, a prof. Aleksander Janowski podniósł zasługi na polu krajoznawstwa.

Już w początkach r. 1918-go dn. 8-go marca zmarł członek honorowy naszego Towarzystwa, długoletni członek zarządu ś. p. prof. Tadeusz Korzon. Nie tu miejsce na szerokie omawianie znaczenia w dziejach kultury naszej dostojnego autora „Doli i niedoli Jana Sobieskiego“, „Wewnętrznych dziejów Polski za Stanisława-Augusta“, „Kościuszki“ i „Dziejów wojen i wojskowości w Polsce“.

Nazwisko Korzona samo za siebie mówi. Na tem miejscu jeno Zarząd T. M. H. stwierdza, iż szlachetną dumą przejmuje go myśl, że w gronie swem przez długi lat szereg liczył tego niespożytych zasług uczonego, tego niezłomnego patriotę, nieposzlakowanej prawości męża. Ś. p. Korzon mimo

sędziwego wieku czynny do ostatniej chwili brał udział w pracach Tow. czy to pilnie uczęszczając na posiedzenia Zarządu, na których chętnie służył swą wytrawną i cenną radą, czy to wygłaszając odczyty. Wszyscy pamiętamy Jego piękną ostatnią publiczną przemowę, wygłoszoną w październiku r. ub. na urządzonym przez Tow. specjalnem, zebraniu poświęconem uczczeniu umiłowanej przez ś. p. Zmarłego postaci Naczelnika Kościuszki.

Towarzystwo, oceniając zaszczyt posiadania w swem gronie tak znakomitego męża, obdarzyło ś. p. Tad. Korzona swą najwyższą godnością członka honorowego, organizując w dn. 3. XI. 1912 r. uroczystą Akademię ku uczczeniu Jego zasług.

Cześć zasługom i pamięci tych dwu niezapomnianych pracowników Towarzystwa.

Nadto w r. sprawozdawczym zmarli członkowie T. M. H. ś. p. prof. Wacław Rzeszotarski i ś. p. prof. Bruno Staweno. Cześć ich pamięci!

ZARZĄD T. M. H. W ROKU 1917.

Z r. 1916-ym skończyła się 3-ch letnia kadencja dotychczasowego Zarządu Towarzystwa, dlatego też na walnem zebraniu odbytem w końcu lutego r. 1917 wybrano na dalsze trzecieletie nowy Zarząd, w skład którego weszli p.p.: Alexander Kraushar, jako prezes, Roger hr. Łubieński-wiceprezes, Wincenty Łopaciński-sekretarz, Antoni Rybarski-zastępca sekretarza, Maksymilian Baruch — skarbnik i bibliotekarz, Tadeusz Korzon, Bronisław Dembiński, Henryk Mościcki, Marcełi Handelsman, Kazimierz Tymieniecki — jako członkowie, oraz p. p.: Wacław Borowy, Henryk Fukier i Antoni Marylski-Łuszczewski, jako zastępcy członków Zarządu.

Do Komisji rewizyjnej wybrani zostali panowie: Jakób Glass, Witold Marczewski, Kazimierz Stefański.

W skład Zarządu wchodził nadto z urzędu p. p.: Władysław Smoleński, jako przewodniczący komisji metodologicznej, Kazimierz Stefański, jako przewodniczący sekcji numizmatycznej, J. K. Kochanowski, jako redaktor „Przeglądu Historycznego“, D-r I. T. Baranowski, jako redaktor „Biblioteki T. M. H.“.